

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

ZNANOST IN IZOBRAŽENOST STA
OBRAMBA IN OROŽJE NAŠIH DE-
LOVNIH MNOŽIC V BORBI PROTI
NASILJU IN IZKORIŠČANJU, V BORBI
ZA ČLOVEČANSKE PRAVICE IN RE-
SNIČNO SVOBODO.

Letnik III.

Celovec, v sredo 17. XI. 1948

Štev. 82 (175)

Prišel bo čas, ko slovenskega naroda ne bodo ločile meje in žične pregraje

Z II. kongresa Komunistične partije Slovenije

Ljubljana. II. kongres Komunistične partije Slovenije, ki se je pričel dne 11. novembra t. l. in ki zaseda v unionski dvorani v Ljubljani, je otvoril sekretar Centralnega komiteja KPS in predsednik vlade Ljudske republike Slovenije Miha Marinko. Ob otvoritvi je pozdravil navzoče delegate in sporočil, da je bilo na predkongresnih okrožnih, okrajnih in rajonskih partijskih konferencah izvoljenih 806 delegatov, ki so na kongresu polnoštevilno zastopani. Delegati so nato z enominutnim molkom počastili spomin množstvenih žrtev Komunistične partije, mladine in vsega slovenskega ljudstva, ki so padle

v boju za osvoboditev slovenskega in jugoslovanskih narodov.

V častno predsedstvo kongresa je bil na predlog Mihe Marinka sprejet Centralni komitej Komunistične partije Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu. V predsedstvo so bili med drugimi izvoljeni Edvard Kardelj, Boris Kidrič, Franc Leskošek, Miha Marinko, Ivan Regent, Vida Tomšič, Boris Kraigher in Lidija Šentjarc. Predsedstvo kongresa je sprejelo 406 telegramov in resolucij, v katerih pošiljajo delavci posameznih obratov, tovarni, ustanov in zadržug Slovenije II. kongresu KPS borbene pozdrave.

Junaški borbi vseh narodov Jugoslavije, ki je bila vodena pod vodstvom naše Partije, se moramo zahvaliti, da so bili na temelju mirovne pogodbe z Italijo priključeni Jugoslaviji nekateri naši kraji, ki so bili dotlej pod Italijo. Toda priključen je bil samo en del medtem ko je ostal precejšen del še vedno pod tujcem. Mi se nismo odrekli tem krajem in se jim ne bomo nikoli odrekli. Mi imamo do teh krajev polno etnološko in zgodovinsko pravico. Ti kraji so od davnih časov slovenski, v njih

so živeli Slovenci. Mi se tem krajem ne moremo odreči zato, ker v teh krajih tudi zdaj žive Slovenci in ker Slovenci želijo, ker zahtevajo in se bore za priključitev k FLRJ in njihovi ožji domovini LR Sloveniji. Mi verujemo, da bo prišel čas, ko slovenskega naroda ne bodo ločile razne meje in žične pregraje, marveč bo ves teritorialno združen, nacionalno in socialno osvobojen v Ljudski republiki Sloveniji v sestavi bratske skupnosti narodov FLR Jugoslavije.

FLR Jugoslavija se ne bo odrekla združitvi vseh Slovencev

V imenu Centralnega komiteja KP Jugoslavije je pozdravil II. kongres KPS general Ivan Gošnjak, ki je poudaril, da je ta kongres za Komunistično partijo Slovenije in za Ljudsko republiko Slovenijo velikega pomena. II. kongres KPS bo velika pobuda za mobilizacijo komunistov in vseh delovnih ljudi Slovenije za izpolnitev naloga, ki jih postavlja v Ljudski republiki Sloveniji izpolnitev petletnega načrta.

Nato je govoril o Slovencih, ki še žive izven meja svobodne Slovenije in med drugim dejal: »Ljudska republika Slovenija je ena tistih republik FLRJ, ki ima tudi po zmagoviti vojni naših narodov znaten del svojega nacionalnega življa izven naših državnih meja. Velik del Slovencev, ki strnjeno naseljuje slovenske kraje, še vedno živi v Italiji, Avstriji in na Svobodnem tržaškem ozemlju, ločen od svoje matične dežele, izpostavljen najbolj grobemu raznarodovanju in kratenju

osnovnih demokratičnih pravic. Te kraje so si prilastili kot rezultat stoletnega prodiranja italijanskega in germanskega imperializma ter načrtnega uresničevanja peklenskega načrta o zaslužjevanju naše dežele in naših narodov.

Ker je bil slovenski narod po svoji zemljepisni legi izpostavljen močnemu pritisku močnejših in številnejših sovražnikov, od katerih mu je grozilo kot narodu popolno uničenje, je to pač moralo vplivati na njegovo skupnost tudi ob ustanovitvi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev leta 1918. Zaradi teh zgodovinskih vzrokov slovenski narod še zdaj živi razcepljen in ločen po mejnih črtah v več državah. Medtem ko so se v zapadni Evropi že davno prej ustanovljale nacionalne države, se je pri nas na jugovzhodu Evrope in na Balkanu ta proces začel pozneje ter zaradi imperialistične politike evropskih držav in grabežljivosti naših sedov ta proces še zdaj ni končan.

Nato je Gošnjak govoril o petletnem načrtu in o graditvi socializma v Jugoslaviji, ki se gradi z lastnimi sredstvi, kar pa ne pomeni, da se ta gradi ločeno od drugih držav. Nasprotno, je poudaril Gošnjak, prepričani smo, da je tesno gospodarsko sodelovanje z državami ljudske demokracije in socializma edina pot za razvoj socialističnih držav. Imamo trgovinske odnose s številnimi državnimi in v prvi vrsti s Sovjet. zvezo in državami ljudske demokracije in bomo sklenili druge trgovinske pogodbe z vsemi tistimi, ki to želijo pod pogojem, da te pogodbe ne bodo v škodo FLR Jugoslaviji, to je pod pogojem, da se sklenejo na podlagi enakopravnosti. Izvažamo iz Jugoslavije presežke in uvažamo, kar je potrebno za graditev države in za njeno obnovo. V tem smislu gradimo mi državo z lastnimi sredstvi. Tudi druge države ljudske demokracije gradijo socializem pod istimi pogoji. Namen naše petletke je, da si delavci Jugoslavije ustvarijo boljše in lažje življenje. Prispevala bo k utrditvi obrambe Jugoslavije, kar bo čuvalo pri-

dobitve revolucije v Jugoslaviji. Razen tega bo uresničenje petletke in graditev socializma v Jugoslaviji prispevek k utrditvi protimperialističnega tabora pod vodstvom Sovjetske zveze.

Govoril je dalje o obtožbah nekaterih Komunističnih partij proti vodstvu KPJ, proti jugoslovanskim narodom in proti Jugoslaviji sami in pri tem poudaril, da je enotnost KPJ vedno močnejša.

Nato je govoril predstavnik Komunistične partije Trsta Branko Babič, ki je pozdravil kongres v imenu KP Svobodnega tržaškega ozemlja in demokratičnega ljudstva Trsta. Poudaril je slovansko-italijansko bratstvo v borbi proti fašističnim okupatorjem in da je to enotnost na Primorskem in v Trstu ustvarila ravno Komunistična partija Slovenije. Nato je omenil veličastno borbo za priključitev Julijske Krajine k Jugoslaviji in dejal, da je v tej borbi sodelovalo vse slovensko in hrvatsko, ter večina italijanskega ljudstva, ki je v priključitvi k Jugoslaviji videlo uresničenje svojih nacionalnih in socialnih teženj. Poudaril je, da je to veličastno borbo podpiralo vse svetovno demokratično gibanje s Sovjetsko zvezo na čelu, ki je na mirovni konferenci odločno branila zahteve Jugoslavije po priključitvi teh krajev.

Ob koncu pa je dejal:

»Komunistična partija tržaškega ozemlja bo na dosedanjih položajih odločno nadaljevala borbo za demokratične pravice tržaških množic v prepričanju, da bo tako kot včeraj uživala vso nesebično pomoč nove socialistične Jugoslavije in njene Komunistične partije ter v prvi vrsti Komunistične partije Slovenije. Edino na tej liniji bo Komunistična partija tržaškega ozemlja častno izvršila svojo revolucionarno in internacionalistično dolžnost.«

Kongres so pozdravili tudi zastopniki CK Komunističnih partij Srbije, Hrvatske, Bosne - Hercegovine, Makedonije, zastopniki Jugoslovanske armade, zastopniki Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije, Enotnih sindikatov Slovenije in Zveze vojnih invalidov.

V imenu delegacije Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško in vseh koroških Slovencev, ki vodijo vztrajno in odločno borbo za osvoboditev izpod tlačanskega jarma, je pozdravil kongres in s tem ves slovenski narod, preko njega pa vse jugoslovanske narode, sekretar Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško tov. Karl Prušnik — Gašper. Poudaril je, da koroški Slovenci ne bodo popustili v svoji že desetletja trajajoči borbi za doseg nacionalnih pravic vse dotlej, dokler ne bodo združeni z vsemi Slovenci v Zedinjeni Sloveniji.

Francoska vlada pošilja stavkajoče delavce v koncentracijska taborišča

Pariz, (Tanjug). V vseh rudarskih bazenih Francije se nadaljujejo surovi napadi Jules Mochove policije in orožništva na rudarje, ki se že 42 dni vztrajno borijo za svoje pravice. Vsak dan izvajajo množične aretacije delavcev, ki jih vodijo v koncentracijska taborišča. Te dni so v Foulaini znova odprli dve koncentracijski taborišči, kamor so nacisti med okupacijo pošiljali francoske rudarje.

Navzlic vsem surovim napadom in nasilstvom oblasti pa rudarji, ki jih podpira francosko ljudstvo in delavske množice drugih držav, nadaljujejo svojo veliko stavko. Odpor rudarjev in protesti proti nasilstvom in izzivanju so vsak dan večji. V vseh rudarskih bazenih organizirajo sindikalne organizacije protestna zborovanja, na katerih zahtevajo umik policije iz rudarskih bazenov. Federacija rudarskih delavcev poudarja v svojem dnevnem poročilu veliko vztrajnost rudarjev v boju za boljše življenje ter obsoja klevetniško kampanjo in lažna poročila vlade o velikem številu rudarjev, ki naj bi se vrnili na delo. Federacija poziva ves francoski narod, naj še poveča solidarnost, da se omogoči zmaga rudarjev.

V Franciji so zbrali doslej samo v denarju nad 100 milijonov frankov za stav-

kajoče. Poleg tega prejemajo rudarji vsak dan iz vse države pošiljke živil in obleke. Po privatnih domovih v Franciji stanuje na tisoče rudarskih otrok. Rudarji prejemajo veliko pomoč tudi iz inozemstva.

Moskva, (TASS). Kakor rudarji kotline Donec so tudi delavci premogovne industrije v kotlini Kusneck, v Uralu in na področju Moskve poslali francoski Zvezi rudarjev sporočila, v katerih v imenu sovjetskih rudarjev zagotavljajo stavkajočim rudarjem Francije bratsko solidarnost in izražajo prepričanje, da se bo končala pravična borba stavkajočih z zmago delovnega ljudstva.

Delavci teh treh premogovnih področij so v znak bratske solidarnosti poslali stavkajočim rudarjem za vzdrževanje njihovih družin 148.000 rubljev, kar je okoli 8.510.000 frankov.

Den Haag, (TASS). Holandski delavci so zbrali za stavkajoče francoske rudarje nadaljnjih 400.000 frankov.

Beograd, (Tanjug). Po vsej Jugoslaviji so zbiralne akcije za pomoč francoskim rudarjem.

Delavci industrijskih obratov v kotlini Tuzle v vzhodni Bosni so zbrali za francoske rudarje nad 300.000 dinarjev. Delavci rudnikov v Kreki (Bosna) so samo v

enem dnevu zbrali 230.000 dinarjev. V Sarajevu so doslej zbrali: Zveza gradbenih delavcev 170.000 dinarjev, železničarji in transportni delavci 70.000 dinarjev in kulturni delavci in učitelji 89.000 dinarjev.

Delovni kolektiv nekega trgovinskega podjetja v Beogradu je prepustil francoskim rudarjem svojo nadurno plačo in jim kot podporo poslal 200.000 dinarjev.

V Zagrebu so v znak solidarnosti s francoskimi rudarji zborovanja delavcev in nameščencev; zbirajo tudi denarne prispevke.

Generalna stavka v Parizu

Pariz. V četrtek, dne 11. novembra t. l., ob obletnici dneva premirja, so bile v Parizu številne demonstracije, ki so bile posvečene spominu žrtev druge svetovne vojne. Pri tem pa je prišlo do krvavih spopadov med demonstranti in policijo, ki je proti bivšim udeležencem vojne in vojnim invalidom, ki so korakali v sprevedih, uporabljala gumijevke in strojnice.

Odbor, ki je odgovarjal za demonstracijo ob dnevu premirja, je objavil komunique, v katerem ostro protestira proti ravnanju policije med demonstracijami.

Pariški list »Ce Soir« je ob krvavih (Nadaljevanje na 2. strani.)

Zapadne sile odločno nasprotujejo prepovedi atomskega orožja

Pariz. Politični komite Generalne skupščine OZN v Parizu je pričel razpravljati o poročilu podkomisije, ki je imela nalogo, da predloži osnutek resolucije na podlagi sovjetskega osnutka o prepovedi atomskega orožja in zmanjšanja oborožitve.

Poročilo ugotavlja, da ni bilo možno priti do sporazuma o eni sami resoluciji. Zato je podkomisija predložila tri osnutke, in sicer sovjetskega, belgijskega in poljskega.

V začetku splošne diskusije je Višinski ob.žil Spaaka, da je dovolil kitajskemu delegatu klevetati Sovjetsko zvezo: »Vi niste zmožen biti objektivni predsednik!«, je izjavil Višinski. »Vi sledite liniji, ki so Vam jo naznačili. Zato mora sovjetska delegacija braniti sama svoj ugled in ne more na noben način računati na zaščito predsednika.«

Nato je Višinski poudaril, da je belgijski

osnutek edina platforma nasprotnikov. Podpirajo ga vsi tisti, ki hočejo pokopati priporočila Generalne skupščine. Prepoved atomskega orožja bi bila važen dogodek v zgodovini človeštva, ki bi bilo za vedno rešeno nevarnosti strašne atomske vojne. Ta prepoved bi pomenila velik korak na poti za uporabo v mirne namene neizmernih virov, ki so se do sedaj uporabljali v vojne namene.

Nato je Višinski izjavil, da so se efektivne vojaške sile Sovjetske zveze znižale na mirnodobsko število. Končno je obtožil delegacije Velike Britanije, ZDA, Francije in Kitajske, da sledijo v politični komisiji politiki ameriških in britanskih voditeljev, ki nasprotujejo vsakemu dogovoru in je izrazil prepričanje, da bo volja po miru in mednarodnem sodelovanju prevladala.

Sovjetska in poljska resolucija sta jamstvo za trajen mir

Nato je spregovoril član delegacije FLRJ Obrad Cicmil, ki je opozoril na to, da komite trenutno razpravlja o dveh resolucijah. Med drugim je dejal:

Gre za vprašanje zelo velike važnosti, za vprašanje vzpostavitve trajnega miru in utrditve mednarodne varnosti in tudi za to, ali hočemo ali ne uresničiti cilje Ustanovne listine OZN in spoštovati priporočilo resolucije Generalne skupščine z dne 14. decembra 1946.

Načrti resolucije Sovjetske zveze in Poljske nam omogočajo, da se izvlečemo iz te zagate, ker so v skladu z duhom resolucije Generalne skupščine. Glede na to, da imajo stalni člani Varnostnega sveta največjo odgovornost za vzdrževanje miru in varnosti in da razpolagajo z največjimi oboroženimi silami, predlagata načrta resolucije Sovjetske zveze in Poljske zmanjšanje oborožitve in oboroženih sil stalnih članic Varnostnega sveta za eno tretjino. To bi bil prvi korak k splošnemu zmanjšanju oborožitve. Končno pa predlagata ta dva načrta ustanovitev mednarodnega nadzorstvenega organa v okviru Varnostnega sveta. Po mišljenju jugoslo-

vanske delegacije so to edini konstruktivni predlogi, ki bi pripomogli k vzpostavitvi trajnega miru. Zato bo glasovala delegacija FLRJ za ta dva načrta.

Večina pa nam predlaga načrt resolucije, ki ne rešuje vprašanja zmanjšanja oborožitve, ampak pomeni celo nazadovanje v odnosu na odločitev OZN, naveden v resoluciji Generalne skupščine z dne 14. decembra 1946. Načrt resolucije podkomiteja pa celo prikriva oborožitveno tekmovanje nekaterih držav. Nadzorstveni organ bi se po načrtu podkomiteja omejil samo na to, da bi zbiral informacije in nič drugega. Ta načrt odobrava staro militaristično težnjo »najprej varnost«. Vprašati pa se moramo, kaj naj bi bolj utrdilo varnost kakor zmanjšanje oborožitve. Načrt resolucije, ki ga je predlagal podkomite sploh ne dovoljuje izvršitve tako visoke naloge kakor je zmanjšanje oborožitve ter utrditev miru in varnosti. Ta načrt ne prinaša ničesar pozitivnega, zato bo jugoslovanska delegacija glasovala proti njemu.

Delegat ZDA je spet nastopil kot največji nasprotnik razorožitve in odločno zavrnil sovjetsko resolucijo.

Porurje je bilo največji vojni arzenal Nemčije

V istem smislu kakor jugoslovanski delegat je nato govoril tudi poljski delegat Kac Suhy, ki se je skliceval na besede Bevinna na potsdamski konferenci. Takrat je Bevin dejal: »Ne verjamem, da se hoče dati nemškemu bojevitemu narodu nov vojni arzenal. Če je kdo name streljal trikrat, ne vidim vzroka, čemu bi mu moral vrniti njegov samokres, da bo lahko streljal v četrtič.«

Poljski delegat je nato izjavil:

»Strinjam se z Bevinom glede te točke. Kljub protestom dveh glavnih zaveznikov Francije in Sovjetske zveze so angleški in ameriški militaristi sklenili, da vrnejo Nemčiji njen največji vojni arzenal: Porurje. Ker predstavljam narod, ki je bil dvakrat v zgodovini žrtev nemškega napada, in katerega meje z Nemčijo so daljše kakor meje katere koli druge države, hočem

Splošna stavka v angloameriški coni Nemčije

Berlin, (Tanjug). Velika revščina v Zapadni Nemčiji je vzbudila silno ogorčenje pri vseh delavcih. Da prodrejo s svojimi zahtevami po izboljšanju življenjskih pogojev, so sklenili, da stopijo v 24-urno generalno stavko, ki je popolnoma zajela vso angloameriško zasedbeno cono. V Porurju je prenehalo vsako delo. V podjetjih za težko industrijo Dortmund, Düsseldorf, Essena in Wuperaltha so sodelovali delavci in nameščenci v stavki stoodstotno. V Hamburgu in Bremenu so obalni delavci odklonili, da bi med stavko raztovarjali ameriške in angleške ladje. Iz Kiela poročajo, da so straže stavkajočih blokiralne poslopje mestne uprave in sedež deželne vlade Schleswig-Holsteina. V kielskih ladjedelnicah je delo popolnoma prenehalo. V vseh mestih biconije so ustavili promet cestne železnice. V britanski okupacijski coni ni izšel noben list. Vsi poskusi delodajalcev, da bi s pomočjo krščansko-demokratske unije in katoliške cerkve razbili stavko, so ostali brezuspešni.

Splošna stavka v biconiji je v središču pozornosti celotnega nemškega tiska. Glasilo Svobodnih nemških sindikatov »Tribune« se dotika pomena te stavke in piše, da se morajo delavci biconije zavedati, da ne zadošča za dosego njihovih zahtev enodnevna stavka in je zato potrebna odločnejša akcija. »Berliner Zeitung« poudarja, da je storilo socialdemokratsko

sindikalno vodstvo, ki se je moralo pod pritiskom množic izjaviti za stavko, vse, kar je moglo, samo da bi stavki vzelo njeno ostrino. V naprej je omejilo trajanje stavke na 24 ur ne glede na to, ali bo stavka uspela ali ne. Sindikalno vodstvo se je odpovedalo odločni borbi za zadovoljitev delavskih zahtev.

Hamburg, (TASS). Ob generalni stavki zapadno-nemških delavcev je delovno ljudstvo vzhodne cone v številnih telegramih in izjavah izrazilo solidarnost s svojimi zapadno-nemškimi tovariši.

V izjavi Svobodne nemške sindikalne zveze Velikega Berlina je rečeno, da so sindikati vzhodne cone najtesneje povezani s stavkajočimi delavci in sindikati biconije. S tem v zvezi je v izjavi tudi rečeno, da je za uresničenje zahtev nemškega delavstva predpogoj, da ustanovijo enotno nemško sindikalno organizacijo.

»Berliner Zeitung« pripominja h generalni stavki med drugim: »Stavka je naperjena proti posledicam Marshallovega plana, proti »svobodnemu« kapitalističnemu gospodarstvu po ameriškem vzorcu in proti imperialistični politiki kolonialnega izkoriščanja, pa če se posamezni delavci tega zavedajo ali ne.

Predsedstvo sindikalne organizacije sprejema iz vseh delov biconije številne resolucije, v katerih delavci zahtevajo podaljšanje stavke tako dolgo, dokler oblasti ne bodo ugodile vsem zahtevam nemškega delavstva.

poudariti v imenu svoje vlade, da vlada na Poljskem veliko vznemirjenje zaradi načrta za obnovo Nemčije, ki se izvaja z očitno kršitvijo potsdam. dogovorov. Možno je, da je Bevin gotov, da se ta samokres ne bo naperil nanj v četrtič, toda izkušnja iz leta 1939. je pokazala, kakšno

S klevetanjem SZ opravičujejo svojo militaristično politiko

Vrsta delegatov držav angloameriškega bloka je zagovarjala belgijsko-francoski načrt resolucije, ki nasprotuje zmanjšanju oborožitve in prepovedi atomskega orožja. Francoski in belgijski delegati, ki samo figurirajo kot avtorji te resolucije, so izdelali svojo obrambo na podlagi imperialistične teze, da je razorožitev nemogoča vse dotlej, dokler bo vladalo v svetu medsebojno nezaupanje. Govora belgijskega in francoskega delegata proti sovjetski resoluciji sta bila samo uvod v splošno klevetanje Sovjetske zveze in držav ljudske demokracije.

Predsednik britanske laburistične vlade Mac Neil je porabil več kakor poldrugo uro za opravičevanje sabotažnega stališča

vrednost imajo podobne obveznosti.

Poljski delegat je označil politiko ZDA na podlagi mnogih dejstev kot militaristično, pri čemer je poudaril, da ZDA nimajo namena podpirati resolucije Generalne skupščine o zmanjšanju oborožitve in prepovedi atomskega orožja. Kac Suhy je pozval v imenu poljske delegacije politični komite, da bi podprl načrt resolucije Sovjetske zveze in Poljske, ki ustvarja pogoje za miroljubno obnovo vsake države, ki je trpela pod napadom in prispevala k utrditvi mednarodnega miru in varnosti.

britanske delegacije v komisiji za atomsko energijo, v komisiji za navadno oboroževanje in drugih organov OZN. Svojo odgovornost in krivdo za neuspeh OZN na področju razorožitve je skušal prevladati na Sovjetsko zvezo. Niti z eno besedo pa ni omenil britanskega vmešavanja v Grčiji, Burmi in Indoneziji. Zamolčal je tudi ustanovitev napadalnega zahodnega pakta pod vodstvom militaristične klike ZDA in Anglije. Britanski delegat je demagoško trdil, da si Velika Britanija želi miru in da je v ta namen zmanjšala svoje vojaške sile od 5 milijonov na 700.000 vojakov. Kmalu nato pa je Mac Neil demantiral samega sebe, ko je odkrito izjavil, da je proti prepovedi atomske bombe.

Nemški in avstrijski vojni ujetniki se zahvaljujejo marsalu Titu

Do konca 1948. leta bodo repatriirani vsi vojni ujetniki na ozemlju FLRJ

V skladu z odločitvijo vlade Federativne ljudske republike Jugoslavije, da bodo do konca 1948. leta repatriirani vsi vojni ujetniki na ozemlju FLRJ, je bil poslan 1. novembra tega leta čez Jesenice prvi transport 1580 vojnih ujetnikov in sicer 1330 Nemcev in 250 Avstrijcev. Drugi transporti bodo odšli v skladu z določenim načrtom. (Tanjug.)

Nemški in avstrijski vojni ujetniki, ki so nedavno odpotovali iz Jugoslavije, so pisali pred svojim odhodom pozdravna pisma marsalu Titu, v katerih izražajo hvaležnost in občudovanje narodom Jugoslavije, ki z lastnimi silami grade socializem v svoji državi. Pozdravna pisma je podpisalo nad 2000 vojnih ujetnikov.

V pismu nemških vojnih ujetnikov, ki so v okviru splošne repatriacije prvi odpotovali domov, je med drugim rečeno:

»V Jugoslaviji smo spoznali, da se mora ljudstvo samo osvoboditi in da se morajo delovni ljudje združiti, da morajo biti enotni, ker le tako lahko preženejo sovražnike vseh delovnih ljudi z vladajočih pozicij in s tem ustvarijo svobodno pot za boljše bodočnost človeštva — za socializem.

Duha narodov Jugoslavije — boriti se brezkompromisno in z jasnim ciljem za pravico in svobodo, duha mednarodne solidarnosti, s katerim so globoko prežete delovne množice Jugoslavije — bomo odnesli s seboj v Nemčijo, da se bomo tam borili za enotno, demokratično in socialistično Nemčijo. V tesni povezanosti z vsemi naprednimi ljudmi in v prijateljstvu z narodi Jugoslavije hočemo kmalu složno delovati v borbi za mir v svetu.

Francoska vlada pošilja stavkajoče delavce v koncentracijska taborišča

(Nadaljevanje s 1. strani.)

spopadnih v posebni izdaji obsodil teroristične ukrepe notranjega ministra Mocha proti pariškemu prebivalstvu. Oblasti so posebno izdajo zaplenile. Prav tako so zaplenile »Humanité« pod pretvezo, da je prinesla napačno poročilo o spopadnih dne 11. novembra t. l.

Splošna francoska sindikalna zveza je pozvala delovno prebivalstvo Pariza v soboto k 24 urni generalni stavki, da protestira proti nasilju policije nad mirnimi demonstranti na dan premirja. Delavstvo se je temu pozivu Splošne francoske sindikalne zveze polnoštevilno odzvalo. Ulice francoske prestolice so bile v soboto kakor izumrle, ker so izpadla tudi vsa ostala prometna sredstva, kakor avtobusi in podzemeljske železnice.

Pariški listi niso izšli, ker so se tiskarji in stavci iz protesta proti prepovedi listov »Humanité« in »Ce Soir« polnoštevilno udeležili generalne stavke.

Medtem pa se policijski teror v vseh premogovnih področjih Francije zaostru-

Ne hoteli bi se posloviti, ne da bi Vam in narodom Jugoslavije izrekli prisrčno zahvalo za vse, kar ste za nas storili. Naše misli bodo še često posvečene Jugoslaviji. Vaši uspehi nas bodo vedno veselili.

Želimo Jugoslaviji in njenim narodom pod Vašim vodstvom srečno bodočnost.

V pismu, ki so ga poslali marsalu Titu, pišejo avstrijski ujetniki:

»Ko odhajamo iz Vaše države, nočemo zamuditi prilike, da izrazimo svoje občudovanje spriču energije in požrtvovalnosti, s katero narodi Jugoslavije grade socializem. Borba narodov Jugoslavije za neodvisnost in dviganje življenjskega standarda delovnih ljudi je napravila na nas globok vtis. Smatrali smo za svojo dolžnost, sodelovati pri tej veliki stvari in popraviti vsaj še del škode, ki jo je Jugoslaviji prizadejala fašistična okupacija.

Gospod maršal, lahko Vam zagotovimo, da v domovini ne bomo pozabili na tisto, kar smo v Jugoslaviji videli in spoznali. V domovini se bomo borili za demokratično in socialistično Avstrijo.

Jugoslaviji in njenim narodom pod Vašim vodstvom želimo izpolnitev petletnega plana in nadaljnjih uspehov pri graditvi socializma.

Razvoj kmetijstva na Kosovem in Metohiji

V tej jeseni se bo razširila setvena površina za 11.775 ha. Ozimno pšenico bodo posejali na 10.000 ha večji površini kakor lani. Zelo se je okreplil državni kmetijski sektor. Do novembra je bilo ustanovljenih 29 kmetijskih delovnih zadrug, ki imajo 7.566 ha zemlje.

je. Množične aretacije delavcev so na dnevnem redu. Policija razpušča sindikalna zborovanja in s silo preprečuje demonstracije. Kljub temu pa so bile v številnih mestih in krajih premogovnih področij protestne demonstracije proti prestopkom policije. Na zborovanjih so delavci zahtevali izpustitev aretiranih rudarjev in sindikalnih funkcionarjev.

Po navodilu Queuille-ove vlade zasedajo v nekaterih rudniških krajih sodišča, da obsodijo aretirane rudarje. Odpustili so tudi vrsto sindikalnih zastopnikov z njihovih mest v upravi rudnikov.

Deputacija pariških sindikalnih organizacij je izročila pretekli petek v imenu 800.000 članov sindikalne organizacije sekretariatu ministrskega predsednika listo s svojimi zahtevami. Lista med drugim vsebuje ukinitve protistavnih ukrepov proti sindikalnim organizacijam ter umik republikanske garde iz rudniških okrajev.

Vest o izročitvi porurske industrije nemškimi kapitalistom pa je stavkovno gibanje rudarjev še bolj utrdila.

Po naši zemlji

Z zastraševanjem skušajo ovirati našo narodno osvobodilno borbo

Tovariša Kristi in Pepi Simič iz Loča sta dobila v začetku tega meseca poziv, da se morata dne 9. t. m. ob 9. uri javiti na postaji FSS-a v Št. Jakobu v Rožu. Ko sta tovariša prišla določenega dne ob 9. uri na FSS, jima je službujoči uradnik sporočil, da uradnika, ki ju je klical, trenutno ni tam in da morata počakati, da bo prišel. Čez nekaj časa si je navzoči uradnik premislil in tovarišema zapovedal, da se naj javita na orožniški postaji v Št. Jakobu. Nič hudega sluteč, kajti ona dva sploh nista vedela, zakaj so ju klicali, sta prispele na orožniško postajo, kjer pa ju je orožnik na telefonsko povelje FSS-a zaprl v celico. Šele popoldne je orožnik spet prišel in spustil oba tovariša iz celice ter jima ukazal, da se morata takoj javiti pri FSS-u.

Takoj ob prihodu na postajo FSS-a ju je navzoči uradnik sprejel z obdolžitvijo, da sta bila v času med 1. in 10. oktobrom brez dovoljenja v Jugoslaviji. Ker tova-

riša nista mogla pristati na krivično obdolžitev, ju je uradnik FSS-a skušal ustrahovati s tem, da je dejal, da sta tovariša bila opazovana, ko sta šla proti jugoslovansko-avstrijski meji. Tovariša Kristi in Pepi sta seveda takoj odločno odklonila nelogično obdolžitev, a uradnik je še nadalje vztrajal na tem, da morata tovariša za svojo razbremenitev navesti priče. Posebno značilna je bila še pripomba uradnika FSS-a, da se za priče upoštevali samo »domovini zvesti«.

Ko je moral uradnik ugotoviti, da tudi s svojimi zastraševalnimi metodami ne more doseči zaželenega uspeha, je bil končno prisiljen, da je spustil oba tovariša spet na prosto.

Zgoraj omenjeni primer nam spet dokazuje, kakšnih metod se poslužujejo sovražniki slovenskega antifašističnega prebivalstva na Koroškem, da bi ustrahovali naše ljudstvo in ga zavrli v pravični narodnoosvobodilni borbi.

Globasnica

Igralci domačega slovenskega prosvetnega društva »Matjaž« so ponovili igro »Zadnji vitez Reberčan«. Odzvalo se je obilo ljudi, ki so napolnili dvorano pri Šoštarju, in igralci so z dobrim igranjem splošno zadovoljili vse občinstvo.

Kdor je domačin in pozna ljudi, je lahko ugotovil, da se je veliko število gledalcev že v drugič udeležilo te predstave, ki prikazuje v živi sliki čase, ko so gospodariji še vitezi na naši zemlji in tlačili ter izkoriščali prebivalstvo. Prikazuje čase, ko so naši očete živeli v popolni brezpravnosti in predani milosti in nemilosti svojih grajskih gospodov, ki so živeli na njih račun in izterjavali neusmiljeno krivične dajatve svojih podložnikov, ki se niso mogli ubraniti njihovega nasilja. Rop in požig sta vodila po deželi te »slavne« junake, ki so se imenovali »vitezi« in »plemiči«, bili so pa v resnici najpodlejši izrodki človečanske družbe. Njihova prevzetnost in njihova dejanja pa so jim sami kopali grob in pripravljali njih pogin, ki je bil prav tako neizbežen kot prihod svobodnejših časov našemu kmetu, ki je zidal svojo bodočnost na trdnih tleh poštenosti in pravice, za katero se je neprestano boril.

Danes ni več vitezov. Razpadli so gradovi in le osamele ruševine še pričajo o nekdanjih časih njihovega gospodstva. Kmet pa orje svoje brazde v zemljo, ki je bila nekdanj v celoti last te plemiške družbe.

Vendar pa kmet še ni svoboden, čeprav stopa po svoji zemlji in šteje svojo živino. Še ga tlačijo jarem in še mu krivi hrbet težka tlaka novega gospoda viteza, ki ne stanuje več na gradovih in ne jezdi

več v kovanih oklepih po deželi, temveč gospoda mošnje — kapitalista. Ta gospod jezdi danes prav tako brezobzirno po pravicah našega delovnega ljudstva in tlačijo narode ter terja od njih najhujše davke od krutega zatiranja do krvavih vojn zasluževanja.

Naš boj za našo staro pravdo, za svobodo in boljše življenje je boj proti tem »vitezem« v moderni obleki in novi obliki.

Najtežje sta tlačila in zasluževala ljudstvo od nekdanj nevednost in neizobraženost. Znanost in izobraženost sta obramba in orožje naših delovnih množic v borbi proti nasilju in izkoriščanju, v borbi za človečanske pravice in resnično svobodo. Brusimo si to orožje, z njim bomo uspešno vodili naš boj in dosegli v nezrušljivem združenju nas vseh, kar nas je Slovencev in delovnih ljudi, naš cilj v naši zmagi: svobodo!

Vse te zaključke si lahko vzamemo iz igre, ki nas je vse močno navezala nase, ko smo doživljali na odru odigrana dejanja. Z velikim zadovoljstvom vidimo v naši kulturni prosveti ne samo zabavo in razvedrilo, ki nam v prijetnih nedeljskih in prazniških popoldnevih nudi duševni odih, temveč tudi ono sredstvo, ki nas vzgaja v nove ljudi, nas usposablja za naš pravični boj in brusi orožje našega bojnega pohoda: izobrazbo.

Tako pojmuje našo prosveto brez dvoma vsakdo izmed nas in zato naj velja naša zahvala v prvi vrsti našim požrtvovalnim igralcem in prosvetašem, ki s tako velikimi naporji in res marljivim trudom pripravljajo naše prireditve. Naj jim bodo njihovi uspehi pobuda k novim dejanjem! Pri teh pa stopajmo naprej za geslom na-

še prosvete: Dvigajmo kulturno raven našega ljudstva! — Uprizarjajmo prireditve, igralsko in vsebinsko dobre predstave, kajti s tem bomo najbolj služili vzgoji in izobrazbi našega zatiranega naroda.

Blato

Očitna krivica, ki meji na navaden rop, se je zgodila tov. Kužniku Jakobu. Dne 18. 10. t. l. je dobil od okrajnega glavarstva Velikovec poziv, da mora 19. 10. oddati govedo. To mu ni bilo mogoče, ker je bil prisiljen, če odda govedo, da ga zamenja za kravo. Zato takrat govede ni odgnal k oddaji, temveč ga je gnal šele 5. 11. 48 in sicer prostovoljno, da nadoknadi oddajo, na katero je bil pozvan. Tam so mu kravo sicer prevzeli, ni pa dobil izstavljenega potrdila, da je govedo oddal, niti ni dobil izplačanega denarja.

Tov. Kužnik ni zagrešil ničesar proti odredbam in pozivu, ker je gnal kravo prostovoljno in neprisljano. Tudi načelnik kmečkega sveta v občini in vodja prehranjevalnega urada v Velikovcu Guetz sta prej dovolila, da bo tov. Kužnik do konca leta kril svoj kontingent. V tej zadevi so krivi pristojni uradniki in osebe, ki so prevzele govedo, v prvi vrsti Teppan, ker tov. Kužniku niso izstavili potrdila, da je govedo oddal. Nedvomno je to način, s katerim oblasti krivico še povečajo s tem, da tov. Kužniku lahko ponovno predpišejo oddajo.

Kaj takega še nismo doživeli. Danes naj kmet dela in se poti od zore do mraka samo zato, da mu bodo potem brez plačila odvzeli, kar on krvavo potrebuje za svoj obstoj. Če na Koroškem za nas slovenske kmete ni več pravice, potem si jo bomo poiskali in vzeli sami.

Libuče

Dokazi za krivično, pristransko ocenjevanje klavne živine pri prevzemu v Pliberku še vedno niso izčrpani. Prekupčevalec in ocenjevalec Teppan si dovoljuje nesramnosti najširšega obsega. Pri ocenjevanju pogleda najprej človeka, potem šele oceni žival. Zdi se nam, da dela v malem prav tako, kakor predsednik Kmetijske zbornice Gruber v velikem s kmetijstvom Slovenske Koroške. Predno je dobil dobičkanosni posel, je bil uradnik na Gruberjevem posestvu. Znano je, da so za ovce določene 3 kvalitetne vrste od 3,40 šil. do 2,80 šil. za kg. Teppan je proti vsem odredbam uvedel še četrto kvaliteto vrsto, ker ocenjuje ovce navadno samo v višini okoli 2,60 šil. za kg.

Zaradi Teppanovega ocenjevanja ni bil samo tov. Ignac Ferra iz Dvora oškodovan za 400.— šil., veliko večjo škodo je utrpel tov. Medved Jožef iz Borovja, ki je oddal vola v teži 820 kg. Za tega vola so mu ponujali tukajšnji in celovški mesarji že 3,80 šil. in 4,30 šil. za kg. Vol je bil prvokvaliteten. Teppan ga je pri ocenjevanju uvrstil med drugo in tretjo kvaliteto

vrsto in ga hladno ocenil po 3,20 šil. Tov. Medved je zaradi tega utrpel škodo okoli 700.— šil. Vprašamo se, kje je tukaj kontrolna oblast, ki nadzira plačevanje po določenih cenah? Povsem, kar smo videli v zadnjem času, smo lahko prepričani, da služijo današnje ustanove samo za zatiranje kmeta in da ščitijo vmesne trgovce in druge izkoriščevalce kmečkega in delovnega ljudstva.

Št. Janz

Zadnje nedeljo smo pri nas v Št. Janžu obhajali vesel dogodek. Tov. Hanzi Esel in tov. Mimca Müller, pd. Močivnikova, sta si podala roke v zakonsko zvezo. Mladi par je poročil naš domači župnik g. dr. Lučovnik. Nato smo se zbrali na nevestinem domu, kjer je bilo pripravljeno vse za veselo svatbo. Mladinke so se tudi s pesmijo poslovile od svoje družice, ki je bila vedno dobra in zvesta tovarišica.

Pravo veselje se je začelo zvečer, ko smo stari in mladi plesali ob veseli godbi. Celo stari Močivnik in nevestina teta si nista pustila vzeti veselja in sta se zavrtela v vselem plesu.

Tudi fantje iz Št. Janža so se zavedali svoje dolžnosti, da »morajo«, kakor je pri nas navada, ukrasti nevesto. In res jim je kljub skrbljivosti ženina in vseh družih svatov uspelo, da so jo neopaženo odvedli. Bili pa so gotovo preveč navdušeni nad svojim uspehom, kajti niso opazili, da je nevesta med potjo »zgubila« čevljev in prstan. Ženin jo je hotel kljub temu odkupiti, toda fantje niso bili zadovoljni s ponujeno ceno. Medtem pa se je tudi ženin premislil in dejal, da take neveste, ki nima prstana in ne čevlja, sploh noče. Tako so fantje s svojo »trdovratnostjo« prišli ob vsako odkupnino, kar je med vsem navzočimi izzvalo mnogo smeha.

Do jutra smo se veselili na svatbi v Št. Janžu in še danes nam je žal, da je noč tako hitro minila.

Mladima novoporočencema želimo vso srečo in zadovoljstvo v zakonskem življenju.

VABILO

na redni letni občni zbor hranilnice in posojilnice za Bistrico v Zilj. dolini, ki bo v nedeljo, dne 21. 11. 1948 ob 10. uri popoldne v prostorih hranilnice.

Vabi odbor

OGLAS

Prodajam majhno posestvo — veliko sadja — v bližini Labuda (Lavamünd). Cena po dogovoru. Naslov v upravi »Slovenskega vestnika«, Celovec, Völkermarkterstrasse 21.

Sprejemmo

v službo za lažja dela na kmetih fanta v starosti od 14 do 17 let in sicer s 1. januarjem 1949.

Naslove na upravo Slovenskega vestnika, Celovec, Völkermarkter-Strasse 21.

Prodajam

klavir (piano), le malo rabljen, po ugodni ceni. Ponudbe na upravo lista pod označbo »klavir«.

SPZ naznanja:

V nedeljo, dne 21. novembra 1948 bo ob 14. uri v Narodnem domu v Hodišah igra »Divji lovec«, pri kateri sodelujejo tudi pevci in tamburaši.

7

FRANCE SLOKAN:

KRUHU

Da ga pa ne bo preveč, ga ne smemo razdeliti med gole, bose in lačne ljudi, ampak ga smemo uničiti. Sezgimo ga, potopimo ga v morje, uničimo ga!

To včasih zaleže, da je preprečena strašna nevarnost ter ostane profit nedotaknjen. Včasih pa napoči pravi sodni dan. Vse se ustavi. Kakor se nenadoma pokvari avtomobil in nihče ne more ugotoviti, zakaj je motor tako na lepem odpovedal, ker pozabijo pogledati v bencinski rezervoar, kjer ni več bencina, tako poide sapa tudi kapitalističnemu gospodarstvu. Pravi-jo, da je nastopila kriza. Gospodarska kriza v velikih kapitalističnih državah je pa cela zbirka samih polomov, ki jim pravijo konkurz ali krah.

Zgodi se pa tudi, da kriza začne kazati zobe, pa mislijo, da bi jo bilo mogoče preprečiti. Tedaj skličejo veliko posvetovanje. To se zgodi navadno tedaj, ko že nihče ne ve. »kdo pije in kdo plača«. Ko so

dosegli največji nered, se začnejo posvetovati, kako bi vse to uredili; ne sicer, da bi nered odpravili, — ampak kako bi iz tega nereda izvlekli čim večji profit. Začnejo delati načrt, kakor tisti gospodar, ki so mu prodali posestvo na dražbi, pa pravi: Tam bi pa pridelal deset mernikov pšenice, če bi bila zemlja moja.

Samo to sem hotel povedati: Ko začne krojač rezati blago, ve prav dobro, kaj namerava sešiti. Ko kmet orje, ve tudi, kaj bo sejal. Preden zidarji začnejo zidati hišo, jim nekdo naredi načrt. Vsakdo mora pač vedeti, kaj hoče. Tudi kovač ve, kaj namerava skovati, ko začne vihteti kladivo nad razbeljenim železom. V mnogih deželah pa delajo kakor tisti človek v naši pravljici, ki je raje najprej umrl, da se je nazadnje rodil. Mi pa delamo po načrtu.

2. »Tu bom sejal pšenico«

Kmet Sadovnik je v nedeljo popoldne sedel pod jablano in začel brati kmečki list.

»Naš prvi petletni plan je sprejet. Začeli smo načrtno gospodariti,« je bral.

Janez, pojdi sem! je poklical sina. Nič več ne razumem! Kaj pa je to petletni plan?

Vidite oče, to je tako... Tudi vi imate svoj plan ali načrt.

Kaj imam? Njive imam res in kos travnika, planine pa gledam samo od daleč.

Plan ni planina. Plan je naš gospodarski načrt. Takoj vam bom razložil, kako je s to zadevo. Ko so pri nas zidali gasilski dom, jim je zidarski mojster naredil načrt. Narisal jim je gasilski dom. Tista risba je bila načrt. So pa tudi še drugačni načrti. Na primer gospodarski načrt ali plan. V takšnem načrtu ali računu je vse popisano in zračunano, da vemo, kaj bomo delali in koliko moramo narediti, da bomo pravilno gospodarili.

Ta je pa bosa! Kdo pa ve, kaj bom delal jaz! Koliko lesa bom posekal in drv napravil! Kdo pa bo vse to opisal!

Saj ni treba. Zračunali so samo, koliko približno kmetje pridelajo, saj vedo, koliko se pridelava na hektar. Potem so pa tudi zračunali, koliko bo treba česa pridelovati prihodnja leta, da bo vse prav.

Kdo bo pa mene »komandiral«, kaj naj sejem! Na tej njivi, kjer sem letos sadil krompir, bom jeseni posejal pšenico, pa amen!

Vidite, tudi vi imate svoj plan! Že v naprej veste, kje boste sejali in koliko nam morete pridelovati.

Če ga imam, nikomur nič mar! Menda sem gospodar na zemlji, ki jo obdelujem. Ali ne plačujem poštno davkov?

Že res, oče, samo kose in pluga si ne naredite sami. Ali vam ni nič mar, koliko kos, plugov, oblek, čevljev in drugih takšnih reči izdelajo v tovarnah? Kaj bi rekli, če ne bi mogli kupiti kose, ko bi jo potrebovali.

Lepo gospodarstvo, res, če človek ne more kupiti niti kose ali motike!

Vidite, zato pa tudi zdaj planirajo, to se pravi gospodarijo po načrtu. Kakor je vam mar, da tovarne naredijo dovolj blaga, ki ga kupujete, tako se tudi delavci vražje zanimajo, kaj pridelujete in koliko boste pridelali.

Kdo te pa razume! Kaj neki planirajo? Podrtje, ki so nam jih pustili Nemci?

Planirati se pravi delati po načrtu ali planu. Gospodariti je treba po načrtu, saj tudi vi sejete pšenico kakor ste se zamislili. To je pa potrebno, da si boste lahko kupili koso, ko jo boste potrebovali, pa tudi zato, da bo kosa dobra in poceni. Gospodariti je treba po načrtu, da bomo imeli kmetje dovolj umetnega gnojila in drugih takšnih reči, ki jih precej potrebujemo, če hočemo napredovati. (Dalje.)

NEKAJ ZANIMIVOSTI O SLOVENSKI UNIVERZI

Jezujski kolegij

Na slovenskem ozemlju je prva ustanova, ki je imela značaj univerze, obstajala že v 17. stoletju. Leta 1596 so jezuiti ustanovili v Ljubljani poseben kolegij, ki je predstavljal prvo visoko šolo na slovenskih tleh. Ta kolegij, ki je ob ustanovitvi bil namenjen le za bogoslovni in filozofski študij, se je tekom let izpolnjeval in je ob ukinitvi (ko je bil razpuščen jezuitski red), imel že več stolic. Tako se je poučevala logika, metafizika, moralna teologija, mehanika, obča in specialna fizika, matematika, moralna filozofija, zgodovina in tudi poljedelstvo. Vidimo torej, da je bila ta visoka šola ustanova, ki je imela, — če se poslužimo današnjih izrazov, — že več fakultet. Profesorjev je bilo 15, med njimi so bili tudi pomembni znanstveniki tedanjega časa. Znan je zlasti jezuit pater Gruber, ki je prvi napravil načrt za regulacijo ljubljanskega Barja in za zgraditev prekopa v Ljubljani, ki se še danes imenuje po njem. Seveda pa vse to šolstvo, če ga primerjamo z današnjimi visokimi šolami, še ni bilo na visoki znanstveni stopnji. Vendar ni bilo slabše kot v drugih deželah.

Ko je bil jezuitski red razpuščen, je bil kolegij v Ljubljani postopoma ukinjen in leta 1784 je visoka šola v Ljubljani povsem prenehala s delom. Toda na splošni odpor vsega izobraženstva in plemstva na Kranjskem je bila čez nekaj let v Ljubljani ponovno obnovljena visoka šola, ki pa ni bila več cerkvena ustanova. Med tedanjimi profesorji je bil tudi znani botanik Hacquet.

Francoska univerza v Ljubljani

Z uredbno guvernerja ilirskih dežel maršala Marmonta je bila leta 1810 v Ljubljani ustanovljena tako imenovana centralna šola. Ta šola je bila že prava univerza, ker je imela pravico podeljevati akademska dostojanstva.

Francoska univerza v Ljubljani je bila najpopolnejša visoka šola, kar jih je bilo na slovenskem ozemlju do leta 1918, in je obsegala več fakultet. Imela je medicinsko in kirurško, farmaceutsko, pravno, zemljemersko, tehnično in bogoslovno fakulteto. Vse te fakultete so imele podoben učni načrt, ki je bil v primeri z onim v starih jezuitskih šolah zelo moderen in je bil že precej sličen današnjemu. Šolanje je trajalo štiri ali pet let in po opravljenih izpitih je imel vsak slušatelj pravico zaprositi za podelitev akademskega naslova.

Profesorjev je bilo 11, med njimi eden iz Italije, eden iz Buzeta v Istri, nekaj je bilo Nemcev, ostali pa so bili Slovenci. Med njimi sta znana zlasti naravoslovec Hladnik in pravnik dr. Jurij Dolinar, ki je predaval civilno pravo. Študentov je bilo

ob koncu šolskega leta 1811 skupno 213, med njimi 16 medicincev, 12 učencev inženirske fakultete, 19 pravnikov ter 166 bogoslovcev. Pregled obiskov predavanj pa kaže, da je največ slušateljev obiskovalo predavanja iz fizike in sicer kar 104. Moralno je poslušalo 67 slušateljev, cerkveno zgodovino 64, govornišvo 56, anatomijo 13, arhitekturo 9. Najmanj zanimanja je bilo za kemijo in matematiko; predavanja iz teh ved je obiskovalo le 6 oz. 9 slušateljev.

Zanimiv je tudi učni načrt. V prvem letniku je bil študij na vseh fakultetah enak in so dijaki poslušali predavanja iz fizike, metafizike in govornišva. Predavanja ostalih letnikov pa so bila seveda različna po fakultetah. Predmeti so bili v glavnem isti kot dandanes, le da niso bili tako številni, ker so bile posamezne vede bolj splošne in ne toliko specializirane kot danes.

Univerza v stari Jugoslaviji

Po ponovni avstrijski okupaciji je bila seveda francoska univerza v Ljubljani ukinjena. Obstajala sta sicer teološki in filozofski študij in šola za ranocelnike, toda te šole niso imele pravice podeljevati akademskih dostojanstev.

Prava slovenska univerza je bila šele leta 1919. Imela je juridično, filozofsko, tehnično, teološko in nepopolno medicinsko fakulteto. V nespremenjenem obsegu je univerza obstajala do aprila 1941.

Kako aktualna je bila ustanovitev univerze v Ljubljani, nam najlepše pokaže število slušateljev. Že v začetku svojega obstoja leta 1920—21 je imela univerza 1068 slušateljev, med katerimi je bilo 43 deklet. Največ zanimanja je bilo tedaj za študij prava, najmanj za teologijo; pravna fakulteta je namreč štela 381 dijakov, tehnična 318, filozofska 174, medicinska 98 in teološka 97. Ko se je univerza z leti vedno bolj izpopolnjevala, se je počasi dvigalo tudi število slušateljev. V letu 1922—23 je univerza štela 1257 študentov, leta 1930—31 že 1674 in leta 1940—41 2474! To slednje število je najvišje število študentov, ki je bilo doseženo ves čas obstoja univerze v stari Jugoslaviji.

Pri tem je zanimivo opazovati, kako je z leti vedno bolj naraščalo tudi število ženskih slušateljev univerze. Od 43 slušateljic v letu 1920—1921 se je število akademičark dvignilo na 233 v letu 1930—31. Leta 1935—36 jih je bilo že 340, a leta 1940—41 532!

Zanimivi so tudi podatki o razporedbi študentov po fakultetah. Povprečno največ je bilo študentov vpisanih na juridični fakulteti. V prvem desetletju obstoja univerze se je število pravnikov gibalo okoli 350, v drugem desetletju pa že okoli 500. Največ jih je bilo v letu 1938—39,

Sovjetska zveza V BORBI IN DELU

Hitler je bežal v svoje ruševine, Sovjetska zveza pa se je obnavljala

Z granatami so razorali Nemci sovjetsko zemljo. Razrušili so veličastna mesta, požgali kulturne ustanove, oskrnili cerkve. Poteptali so kolhoze, uničili gospodarstvo. Toda pomlad 1944 je bila pomlad Sovjetske zveze. Kjerkoli so morali Nemci odmakniti svoje razdiralne prste pred prodirajočo silo Rdeče armade, so se dvigala spet v življenje vasi in mesta, obnavljala se je industrija, oživljale so se tovarne in kolhozi, vračalo se je življenje. Sovjetski film o zgodovinskih borbah v Stalingradu, začena svojo strahotno povest s slikami, kako zapuščena Stalingrad Rdeča armada in z njo civil. prebivalstvo. Zadnje slike tega filma pa nam prikazujejo, kako zavzame Stalingrad Rdeča armada, za njo pa pritiskajo množice civilnega prebivalstva spet nazaj v mesto.

Pričeli so mesto obnavljati. Do leta 1944 so obnovili ali pa zgradili že 11.000 hiš, 45 šol, 70 otroških vrtcev, dva ambulatorija, pet kinematografov, 116 trgovskih lokalov, 190 jedilnic in 18 pekarij. Vsa Sovjetska zveza je tekmovala, kako bi pomagala junaškemu mestu.

V Harkovu se je dvigala hiša za hišo, poškodovane hiše so bile že leta 1944 skoraj vse obnovljene. Spomladi 1944 je na stotine Harkovčanov iz lastne volje delalo na vrtovih, ulicah in dvoriščih, da bi vzpostavilo red in lepoto v svojem mestu. Parke in vrtove so nasajali z lepimi rastlinami.

Ni bilo dolgo, kar je bil osvobojen Kijev in življenje v mestu je pričelo teči znova svoj normalni tek. V naglem tempu se je mesto obnavljalo. Ko se je vrnila v Kijev Ukrajinska Akademija znanosti, je bi-

la v mestu velika slavnost. Kijevu je ta dogodek naznanjeval, da je zares dotrpel vse hude dni. Na novo so Kijevčani pričeli urejevati botanični vrt in inštitut za botaniko. Prav tako so se na novo urejevali razni drugi znanstveni inštituti. Ukrajinsko založništvo je takoj pripravilo izdajo novega Ukrajinsko-ruskega slovarja. V osvobojenih pokrajinah Bele Rusije so obnovili 934 šol, ki so jih razrušili in oropali nemški osvajalci. V osvobojenem mestu Čudovo v Leningrajski pokrajini je bilo leta 1944 popravljivih nad sto hiš in deset javnih zgradb.

Moskovski list »Trud« je pisal v članku »Donbas se obnavlja«, da v zadnjih mesecih 1943. leta Donbasa ni bilo več mogoče spoznati in da so premogovniki Donbasa v pridobivanju premoga prehiteli že nekatera vzhodna premogovna podjetja. Obnovili so 200.000 kv. km. stanovanjskega prostora.

V januarju 1944 je bilo obnovljenih v osvobojenem delu Ukrajine 10.612 šol, 48 višjih šol, okrog 150 srednjih šol in 2500 klubov.

V Leningrajski pokrajini je poslovalo do leta 1944 že preko 500 šol, ki jih je obiskovalo že preko 35.000 otrok. Prav tako so pričeli obnavljati leningrajske zgradbe, ki so trpele zavoljo bombardiranja.

V mestu Rževu so do leta 1944 obnovili okoli 1000 hiš, vsa telefonska in telegraf-ska napeljava je bila zopet popravljena. Postavljen je bil hotel, dve bolnišnici in pet otroških vrtcev.

V Dnjepropetrovsku so obnovili dva tisoč kv. km stanovanjskega prostora. V mestu so bile leta 1944 v obratu že tri pekarije, mehanične delavnice in druga razna podjetja.

(Dalje.)

namreč 678. Druga najmočnejša fakulteta je bila tehnična, ki je sicer dolgo časa po številu slušateljev zaostajala za pravno, a jo je v letu 1940—41 prehitela. Na tretjem mestu po številu vpisanih študentov je bila filozofska fakulteta, tej pa je sledila medicinska, pri kateri pa moramo upoštevati, da je imela le 4 semestre.

Tudi število profesorjev se je z razvojem univerze precej povečalo. V prvem letu obstoja univerze je bilo skupno le 70 predavateljev, do leta 1940 pa se je to število več kot podvojilo.

Slovenska univerza po osvoboditvi

Poseben razmah doživlja slovenska univerza danes, ko ljudska oblast oskr-

buje to pomembno ustanovo z vsemi potrebnimi materialnimi sredstvi in sploh na vse načine skrbi za nje vsestranski razvoj.

Kakšen razmah doživlja danes slovenska univerza, nam pokaže število študentov, vpisanih po vojni, kar je posebno zanimivo, če ga primerjamo s stanjem pred vojno. V šolskem letu 1945—46 je univerza štela 2565 slušateljev, med njimi 787 deklet. V letu 1946—47 je bilo že 3393 (998) študentov, a v letu 1947—48 celo 4122 (1065). Če primerjamo to število s stanjem pred vojno, vidimo, da se je napram letu 1920, ko je univerza pričela s pravim delom, število študentov skoro početrilo, napram stanju zadnjih predvojnih let pa skoro podvojilo.

PREŽIHOV VORANC:

NAŠI MEJNIKI

Iz te zamaknenosti so ga hipoma vzdramili tuji glasovi, ki so prihajali iz vzhodja razvalin; ko je pogledal v tisto smer, je videl, da se bliža stolpu skupina policistov, tistih, ki jih je vsak dan videl v hiši komande v trgu. V sredini pa so bili štiri moški, ki so imeli na ramah krampe in lopate. Vojakov je bilo več kakor ljudi s krampi. Skupina se je počasi bližala razvalinam, nakar se je prerila med zidovjem do stolpa. Najprej so šli skozi vhod v stolp civilisti z orodjem in šele za njimi je vstopilo nekaj vojakov, medtem ko so trije ostali zunaj na straži. Potem je Vester slišal rezko povelje:

»Dno stolpa morate očistiti in zravnati. Marš na delo!«

Civilisti so začeli takoj kopati in razmetavati razvaline, ki so pokrivalo dno žrela. Nakopano gradivo so metali skozi ozki vhod po zaraslem bregu. Delali so neprestano, vse dopoldne. Vojaki so posedali po kamenju, sneli puške z ram in kadili cigarete. Le včasih, kadar je kak civilist za hip prenehal vihteti lopato, je Vester začul kletev ali psovko.

»Ali boš kopal, bandit!«

Eden izmed civilistov je bil že star. In se je pogosto utrujal. Vselej ga je nahlulil vojak, ki je po vsej podobi imel ko-

mando nad vsemi, da je starček zopet začel delati. Nekajkrat ga je celo neusmiljeno sunil s puškinim kopitom v hrbet, da je mož bolesto zajecal.

Vester je nepremično čepel v svojem skrivališču trideset metrov nad njimi. Bil je tako prilepljen v zidno votlino, da ga od spodaj niso mogli opaziti. Sedaj mu kar nič ni kazalo smukniti iz stolpa, ker bi ga vojaki morda le opazili. Zato je vztrajal v svojem skrivališču, dokler so spodaj delali. Trajalo je nekaj ur, preden so bila tla v stolpu čista in vzravnana; ko je bilo vse gotovo, je komendant temeljno zidovje pozorno pogledal, in ko je videl, da je trdno in silno, je tlesknil z rokami in dejal:

»To je kakor nalašč. Hubert je vendar tič.« Potem se je obrnil proti civilistom in jim glasno zaklical:

»Poglejte, tukaj vas bo jutri vrag vzela!« Vsi glasovi so votlo doneli po žrelu do skritega Vestra, ki je kar trd vse to opazoval.

Potem so se vsi skupaj vrnili v trg in Vester je še videl, ko so vojaki prignali civiliste v trgovčovo hišo in jih zaprli v stavbo zadaj na dvorišču, pred katero je noč in dan stala straža.

Vester se je počasi skobacal iz stolpa. Besed, ki jih je čul, si ni znal prav raz-

lagati. Kaj bi se utegnilo jutri tukaj zgoditi? Kakšen vrag bo prišel jutri po te uboge štiri civiliste. Zvečer ni staršem nič razodel, kar je videl, in naslednje jutro je komaj čakal, da se bosta oče in mati spravila iz hiše. Toda še preden sta šla z doma, je slišal iz trga prihajati ljudi po stezi za bajto. Ni ga več vzdržalo doma in potihem se je splazil proti stezi. Videl je spet trumo vojakov, toda ne tistih, ki so bili prej ta dan tu gori, le komandanta je spoznal za pravega. Gnali so zvezane tiste štiri civiliste. Vsi so odšli v stolp. Vester je nekaj časa premišljeval, kaj naj stori. Potem pa se je odločil in hitro splezal po bukvi na vrh stolpa. Storil je tako spretno, kakor bi plezala mačka, da ga nihče ni mogel slišati. Le enkrat se je utrgal kamen iz zidu in zaropotal na tla. Takrat mu je zledenela kri po žilah. Vendar je srečno prišel na vrh do svojega skrivališča. Ko je pogledal v žrelo, je videl, kako so vojaki privezovali civiliste k zidu. V zidu so namreč bili pritrjeni debeli železni krogi, že vsi zarjaveli, ali vendar še tako močni, da bi vzdržali vsako zver. Mati mu je pripovedovala, da so za te kaveljne včasih privezovali ljudi, ki so bili zaprti na dnu stolpa. Ko so bili močje končno pritrjeni k zidu, je osem vojakov stopilo k nasprotnemu zidu, toliko pa jih je strazilo zunaj okrog stolpa. Tisti, ki so stali v stolpu ob zidu, so namerili puške na zvezane civiliste, eden pa je stal ob strani in komandiral: »Ogenj!«

Salva je zagrmela in votlo odmevala po žrelu do vrha stolpa. Civilisti so se

zrušili, od njih se je poredila kri. Vester je videl, da se nekateri civilisti še gibljejo, zdelo se mu je tudi, da sliši mrtvaško stokanje. Eden izmed civilistov je začel dvigati glavo. To je komandanta tako razjarilo, da je zaklel, pristopil, potegnil revolver izza pasa in tistega nemirneža ustrelil v glavo, da je takoj negibno obvisel. Potem so vojaki mrtve civiliste odvezali od zidu, jih popustili v žrelu, nato je nekaj vojakov odšlo nazaj v trg, medtem ko so ostali stražili krog stolpa do večera.

Vestra je obšla taka groza, da se je komaj vzdržal v svojem skrivališču. Dolgo je trajalo, preden je začel misliti, da bo le treba iti nazaj. Rad bi bil že videl, kaj se bo zgodilo z mrtvimi civilisti, toda bilo je že poldne, pa se ni nič zgodilo; vojaki pred stolpom so mirno stražili dalje, sedeli na ruševinah in kadili cigarete, civilisti pa so negibno ležali po tleh. Enkrat sta dva vojaka vstopila na dnu žrela k mrtvim civilistom in jim začela preiskovati žepe. Toda našla nista nič in Vester je slišal, kako je eden rekel:

»Hubertu še uš ne uide. Ta prekleti prasec!«

Vester se je tako dolgo obotavljal na stolpu, da je začela mukati krava v domačem hlevu. Šele tedaj se je splazil po bukvi na zemljo. Posrečilo se mu je izginiti, da ga straža ni opazila. Doma ga je bilo strah in komaj je čakal, da sta prišla oče in mati domov. Oče mu je dejal pri večerji:

»Ti, fant, v stolp pa ne hodi več, ni varno.« Več mu ni rekel.